

5. KAPITOLA

O rizicích života, překračujícího své limity (asi 2500 – asi 2200 př. n. l.)

Nechť tvé svaté zdi, až po nejvyšší bod, zní nářkem!

„*Prokletí Akkadu*“ (asi 2100 př. n. l.)

Přibližně v roce 2300 př. n. l. se Sargon, vládce mezopotámského města Akkad (v dnešním Iráku), vypravil na dobovačnou výpravu, během níž ovládl řadu měst v Mezopotámii a vybudoval co, čemu se zpravidla říká říše.⁵⁷² Netrpěl právě skromností při oslavách svých výkonů; zanechal po sobě triumfální nápisy se jmény těch, které porazil, prohlásiv se „králem světa“.⁵⁷³ „Prosekal jsem se s pomocí měděných krumpáčů velikými horami“, chvástal se, „zdolal jsem vysoké hory a třikrát se plavil po mořích.“⁵⁷⁴ Podle *Kroniky prvních králů*, historie sepsané mnohem později, neměl „konkurenta ani sobě rovného“, a podařilo se mu ovládnout všechny své nepřátele a zničit místa, jež mu vzdorovala, tak, že „z nich nezbylo ani bidýlko, na které by se posadil pták“.⁵⁷⁵

Sargonovy výboje se nesetkávaly se všeobecným souhlasem, o čemž svědčí zprávy o mnoha vzpourách, jimž za své vlády čelil. Jak se to obvykle při expanzi států děje, centralizace moci, jakož i zdrojů, nutně zahrnovala konsolidaci obchodních tras, které podněcovaly a usnadňovaly obchodní výměnu mezi jednotlivými místy, ale také vedla k narušení dodávek. Sargon totiž neúprosně strhával hradby dobytých měst, což dokládá záměr zajistit, aby potenciální rivalové zůstali slabí a také aby se tok zboží, materiálu a práce odklonil do centra říše. S jejich pomocí se budovaly nové chrámy, které posilovaly autoritu vládce a elity, kteří měli také prospěch z kontroly nad distribucí zemědělské produkce. Miliony litrů produktů, jako byl ječmen a pšenice, se nákladními čluny rozvážely do regionálních center, hřejících se v přízni akkadských vládců.⁵⁷⁶

V době, kdy se dvacet pět let po Sargonově smrti v roce 2253 chopil moci jeho vnuk Narám-Sín, projevovaly se již trhliny ve stabilitě akkadské vlády. Podle jedné zprávy došlo k mohutnému povstání, kdy „proti mně povstaly

všechny čtyři strany světa“. Jiná vypráví o vládci, jenž pozbyl božské přízně, odporoval bohům a urážel je útoky na svatá místa.⁵⁷⁷ Narám-Sína se týká rovněž jeden z proslulých textů starověkého světa, spojující jeho vládu s katastrofou.

Takzvaná „Akkadská kletba“ vypráví o trestu, jež božstva uvalila na Akkad kvůli urážlivému panovníkovu chování. Stojí v něm, že poprvé od doby založení a vybudování měst „z velkých lánů orné půdy nevezšlo žádné zrno, zaplavené plochy nevydaly žádné ryby, ze zavlažovaných sadů nebyl užitek v podobě sirupu či vína, z těžkých mraků nezapršelo“. Neúroda způsobila na trzích všech měst říše růst cen. Všude lidé umírali a ani nebyli pohřbíváni: „Lidé z hladu tloukli sami do sebe.“⁵⁷⁸

Zdá se, že klimatická data výrazně podporují hypotézu „odpařování“, jež vyústilo v sucho s dramatickým dopadem v ekologicky citlivých oblastech. Usazeniny ze severní části Rudého moře například naznačují environmentální změny kolem roku 2200 př. n. l., související s posuny severoatlantické oscilace, výkyvy sluneční aktivity či obojím.⁵⁷⁹ Zkamenělé korály u pobřeží Ománu dokládají prodlouženou zimní sezonu prašných bouří, které byly kladeny do souvislosti s pravděpodobnou neúrodou v Mezopotámii.⁵⁸⁰ Záznamy o vrcholu koncentrace magnézia ve stalagmitech v íránské jeskyni Gol-e-Zard, datovatelné velice přesně na bázi urano-thoriové chronologie, dokládají počátek dlouhého a obtížného období sucha, jež trvalo několik století.⁵⁸¹

V dnešní severovýchodní Sýrii se nachází Tell Lejlan, v němž kdysi kypěl život. V uvedené době však zažil rychlý úpadek, do něhož se promítaly dramatické otřesy na jiných místech.⁵⁸² Stále obtížnější podmínky měly za následek degradaci půdy, prudký pokles výnosů obilovin a desertifikaci, úzce spjatou s odchodem lidí z měst a velkých osad v souvislosti s 30–50% poklesem srážek. Stavební projekty byly uprostřed prací ukončeny a leccos naznačuje, že z některých míst lidé náhle odešli.⁵⁸³

Důsledky byly katastrofální, vedouce k tomu, co jeden učenec nazval „temným věkem“. Všude vládl hladomor a hospodářský rozvrat. Lidé hromadně prchali ze svých domovů do nížin na jihu, načež říši zaplavily hordy zuřivých nomádských Gutejců. Soudobý pramen je popsal jako „bezuzdný pronárod s lidskou inteligencí, ale pudy psů a rysy opic; jako velká hejna malých ptáků zaplavili kraj. Před jejich houfy nic neuniklo“.⁵⁸⁴ Následoval rychlý politický rozpad a zmatek. Klimatické změny nevyvolaly nic menšího než zhroucení akkadské říše.⁵⁸⁵

Existuje názor, že její kolaps se stal důležitým a blahodárným příkladem pro moderní dobu. Říše, žijící ve stínu hrozící environmentální katastrofy, slouží jako vážné varování, jak se mohou mocné civilizace rychle a naprosto zhroutit. Akkadská katastrofa se natolik vtiskla do veřejného a vědeckého povědomí, že